

IN DIE HOOGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
(APPELAFDELING)

In die appèl van:-

HYASINTH MOLOI appellant

teen

DIE STAAT respondent

Coram: RABIE HR, CILLIE AR et GALGUT Wn AR.

Datum van verhoor: 16 November 1984

Datum van uitspraak: 28 November 1984

UITSpraak

GALGUT Wn AR:

Die appellant is in die streekhof te Klerks-
dorp aan die onwettige besit van 'n M A B Espanola pistool
(klag 1) en vier 7.65 mm patrone (klag 2) skuldig bevind.

/ Kragtens.....

Kragtens art 2, gelees met artikels 39(2) en 40, van Wet 75 van 1969 ("die Wet") mag geen persoon 'n wapen in sy besit hê nie tensy hy 'n lisensie hou om daardie wapen te besit. Kragtens art 36 van die Wet mag geen persoon in besit van ammunisie wees nie tensy hy in regmatige besit is van 'n wapen waaruit die ammunisie afgeskiet kan word. Die twee aanklagte is saamgeneem vir doeleindes van vonnis en 'n vonnis van agtien maande gevangenisstraf is hom opgelê. 'n Appèl teen die vonnis na die Transvaalse Provinsiale Afdeling ("TPA") is afgewys. Met verlof van die TPA is die onderhawige appèl teen die genoemde vonnis gerig.

Appellant het ten tyde van die summiere verhoor in die streekhof op beide aanklagte skuldig gepleit. Daarná, en in ooreenstemming met art 112(2) van Wet 51 van 1977, het hy die volgende skriftelike erkennings gemaak:

"Ek, HYASINTH MOLOI, erken hiermee:

1. dat ek op 3 Augustus 1978 en te Klerksdorp wederregtelik en onwettiglik in besit / was.....

was van 'n M.A.B. Espanola pistool sonder dat ek die houer van 'n lisensie is om gemelde wapen te besit, welke wapen in werkende toestand is;

2. dat ek op die voormelde datum en te Klerksdorp wederregtelik en onwettiglik in besit was van 4 (vier) 7.65 rondtes ammunisie;

3. dat ek nie 'n gelisensiëerde handelaar is nie;

4. dat ek nie in wettige besit was van 'n wapen waaruit die ammunisie afgeskiet kan word nie."

Die erkennings is uitgelees en ingelewer as bewysstuk A.

Vervolgens is hy skuldig bevind aan beide aanklagte.

Appellant het, ter versagting van vonnis,

getuienis afgelê. Dit blyk dat hy die vuurwapen (en

patrone) vir nege maande in sy besit gehad het. Hy het dit

op 'n voetpad naby die Skoonspruit in Klerksdorp opgetel.

Sy reaksie op die vonds blyk uit die volgende getuienis:

"Toe jy dit optel, wat wou jy daarmee maak?-- Ek was baie bly gewees. Ek wou mos sê dis nou my geluk.

Hoekom was jy baie bly en gedink dis jou geluk?-- Want ek het al in die koerant

/ gelees.....

gelees, Edelagbare, dat besigheidsmanne
vuurwapens kan besit en toe ek dit optel
het ek bly geword en gesê nou het ek maar
een vir myself.

Wat het jy met hierdie vuurwapen gemaak
toe jy dit opgetel het?-- Ek het niks daar-
mee gedoen nie Edelagbare; ek het dit altyd
in my voertuig gehou Edelagbare; ek het
soms tyd daarvan vergeet want ek het baie
dinge wat ek doen.

Waar in die voertuig het jy dit gehou?--
Onder die sitplek Edelagbare.

Weet jy hoe 'n vuurwapen werk?-- Nee
Edelagbare, ek het dit nooit gebruik nie en
ek weet nie hoe dit werk nie."

Hy het getuig dat hy 42 jaar oud is; dat hy getroud is;
dat sy vrou nie werk nie; dat hy drie kinders het; dat
een op universiteit is en twee op skool; dat sy suster
oorlede is en dat hy vir haar kinders sorg; dat hy vir
sy sewentigjarige moeder sorg; dat hulle almal saam met
hom in sy huis bly; dat hy die eienaar is van 'n melkery
waar hy melk verkoop en vanwaar hy melk aflewer aan klante;
dat hy heeltyd van vroeg in die oggend tot elfuur die aand
in die winkeltjie moet wees; dat die inkomste van die melkery

R300 per maand is; dat hy in Jouberton, die dorp waar hy woon, 'n bekende persoon is; dat hy vir elf jaar eers raadslid en toe voorsitter van die Jouberton Adviserende Raad was en die afgelope ses jaar president van die Kamer van Kleinhandel. Appellant het ook getuig van 'n voorval wat by sy winkel gebeur het. Die volgende uittreksel uit sy getuienis is veelseggend:

"Dit was eendag, ongeveer 11-uur die oggend, Edelagebare, was ek daar besig met die geld gewees, die geld moes gebank gaan word Edelagebare. Daar het toe vier persone ingekom en hulle het die geld gevat, en het toe met die geld weggehardloop. Ek het hulle toe met hierdie voertuig van my gevolg waarin die vuurwapen was. Ek het die een gevolg wat die geld gevat het en toe ek by hom kom, het hy toe gestaan; ek het by die voordeur uitgeklim en ek het toe reguit na hom toe gegaan. Hy het toe 'n mes uitgepluk en hy het toe probeer om my daarmee aan te val. Ek het toe my gedagte gebruik, Edelagebare, om hom te wen. Ek het hom toe arresteer en na die polisie toe gebring. Maar ek weet nie wat het toe van daardie saak geword nie Edelagebare.

Met wat het jy hom oorweldig?-- Ek het so 'n little of karate gebruik Edelagebare.

Waar was die rewolwer op daardie stadium?-- Dit was onder die sitplek gewees.

/ Hoekom.....

Hoekom het jy nie die rewolwer gevat om hom te oorweldig?-- Ek het heeltemal daarvan vergeet, Edelagbare, dat ek 'n vuurwapen het."

Die landdros het etlike vrae aan die appellant gestel. Ek heg waarde aan die volgende tersaaklike vrae en antwoorde daarop:

"Het jy ooit aansoek gedoen om 'n vuurwapenlisensie?-- Nee, ek het nooit probeer aansoek doen nie Edelagbare.

Waarom nie?-- Omdat ons by ons vergaderings in die sakekamer daar ooreengekom het, Edlagbare, dat ons as 'n komitee aansoek sal doen vir vuurwapens vir ons mense wat besighede het. Na hierdie vergadering was daar weer verkiesings gewees Edlagbare, en toe was ek nie weer die president gewees nie en net daarna het ek toe in hierdie moeilikheid beland en ek is baie jammer daaroor.

Maar waarom het jy nie persoonlik aansoek gedoen om 'n vuurwapenlisensie nie?-- Ek het nie daaraan gedink om dit persoonlik te doen nie Edlagbare.

Omdat jy nie 'n vuurwapen nodig gehad het nie?-- Verskoon Edlagbare?

Omdat jy nie 'n vuurwapen nodig gehad het nie?-- Ek het dit nodig Edlagbare, maar ek het toe gedink in dié dat ons as 'n komitee aansoek sal doen, sal dit meer aanvaarbaar wees as wat ek dit alleen moet doen.

Hoe lank is jy in hierdie besigheid?-- Sestien jaar Edlagbare.

/ En.....

En al sestien jaar het jy klaargekom sonder 'n vuurwapen?-- Ja Edelagbare, maar gedurende hierdie tyd was daar al nege roofsake wat ek hangend gemaak het by die Polisie wat nooit toe afgehandel was nie.

Maar ek volg jou nie. Jy vertel die hof jy het 'n vuurwapen nodig vir noodweer of selfbeskerming maar jy gebruik nie hierdie een wat jy het nie?-- Ek het dit nie gebruik nie Edelagbare, want ek het dit nie wettiglik in my besit nie en my bedoeling is ook nie om dood te maak nie en ek weet ook nie hoe dit werk nie."

Appellant is nie 'n eerste oortreder nie. Sy

vorige veroordelings en vonnisse is soos volg:

- 1956 - 6 weke gevangenisstraf vir ontsnapping;
- 1965 - R60 of 9 dae gevangenisstraf vir diefstal;
- 1966 - 180 dae gevangenisstraf vir diefstal;
- 1974 - R40 of 20 dae gevangenisstraf - Geen transportsertifikaat of vrystelling.

Soos later sal blyk, het die landdros met die oplegging

van vonnis die erns van die onderhawige misdade beklemtoon. Hy

het aangehaal uit 'n hele aantal gewysdes waarin op die erns van

die onwettige besit van 'n vuurwapen en ammunisie gewys word.

Dit is langs hierdie weg wat hy tot die gevolgtrekking geraak

/ het.....

het dat 'n vonnis van 18 maande gevangenisstraf gepas sou wees.

In sy redes vir die oplegging van die vonnis het die landdros appellant se persoonlike omstandighede uiteengesit en ook melding gemaak van die nege roofsake wat appellant by die polisie aanhangig gemaak het. Die volgende aanhalings uit die landdros se redes vir vonnis is belangrik (die nommers is deur my aangebring):

- (1) "Die Hof moet nie hierdie vorige veroordelings te veel beklemtoon nie. Daar is nie 'n enkele vorige veroordeling wat dergelik is aan die onderhawige twee misdrywe nie en dan is dit ook nodig dat die hof in aanmerking moet neem dat behalwe die laaste veroordeling in 1974 wat gegaan het oor 'n betreklike geringe misdryf onder die motortransportasiewet, is die ander vorige veroordelings reeds oud en, soos tereg betoog deur jou raadsman, toe jy die diefstal en ontsnapping gepleeg het was jy 'n veel jonger man."
- (2) "Die hof kan nie uit die oog verloor, beskuldigde, dat jy nie 'n eerste oortreder is nie alhoewel die hof nie te veel klem wil laat val op jou vorige veroordelings nie."
- (3) "Jou eie woorde is dat jy soms vergeet het van hierdie vuurwapen. Die hof is ook nie deur jou getuienis oortuig van die noodsaaklikheid om 'n vuurwapen te besit nie want toe jy nou luidens jou eie getuienis beroof is van geld,
/ het.....

het jy geensins die wapen gebruik nie. Sonder 'n vuurwapen het jy daarin geslaag om 'n man wat jou geld geneem het in hegtenis te neem ofskoon hy 'n mes gehad het."

- (4) "Na sorgvuldige oorweging van al die omstandighede van hierdie saak is dit die hof se bevinding dat die klem wel moet val op die erns van die misdaad. Die hof se bevinding is dat die enigste gepaste vonnis gevangenisstraf in die omstandighede van die saak is."

Ad (1) en (2) hierbo:

Ek is van mening dat maar min klem gelê moes gewees het op die vorige veroordelings en wel om die redes uiteengesit in (1).

Ad (3) hierbo:

Met alle eerbied kan ek nie met die landdros se beredenering saamstem nie. As die bovermelde roof en die nege sake wat by die polisie aanhangig gemaak is in gedagte gehou word, dan, na my mening, is dit goed te verstaan dat die appellant wel gedink het dat dit ten minste baie wenslik is, indien nie noodsaaklik nie, om 'n vuurwapen te besit. Die

/ feit.....

feit dat appellant ten tyde van die agtervolging van die rower die vuurwapen nie gebruik het nie, tel in die guns van die appellant. Hy het die rower met sy (appellant) voertuig agtervolg; die vuurwapen was in die voertuig; die feit dat hy dit nie gebruik het nie versterk appellant se weergawe dat hy nie die moeite gedoen het om te leer hoe om die vuurwapen te hanteer nie en dat hy wel by tye daarvan vergeet het. Die landdros het gefouteer om nie die appellant se optrede in die lig van wat hierbo gesê is te beoordeel nie. Myns insiens was dit 'n wesentlike mistasting.

Ad (4) hierbo:

Dit is onbetwis dat die appellant nie die vuurwapen opsetlik verkry het nie en dat hy nie die vuurwapen vir 'n kwade doel verkry of besit het nie. Dit blyk dat die sakekamer in beginsel aanvaar het dat dit wenslik is dat eienaars van besighede vuurwapens moet besit en dat appellant beïnvloed was deur dié mening van die sakekamer. Dit is

/ duidelik.....

duidelik uit die landdros se redes vir vonnis dat hy nie
genoegsame oorweging aan hierdie feite gegee het nie.

Ek is van mening dat hy gefouteer het om dit nie te doen
nie.

In S v David Rara, 'n ongerapporteerde saak
wat in hierdie hof op 12 November 1981 beslis is, het
TROLLIP Wn AR die volgende gesê:

"I turn now to the question as to what sentence we should substitute. This problem has been recently considered by this Court in S v Matoma 1981 (3) SA 838, S v Mkhabela and S v Maseko (judgments delivered on 28.9.1981). These cases point out that, while such offences should generally be regarded by courts as serious, especially in or in connection with Black urban residential areas, care must be exercised not to over-emphasize such general considerations at the expense of the personal circumstances of the particular accused or the peculiar circumstances of the particular case, since those factors may otherwise get overlooked, ignored or be given insufficient weight."

By ontleding van die landdros se benadering
blyk dit dat hy die erns van die oortredings oorbeklemtoon

/ het.....

het in die omstandighede van dié geval. Elke saak moet in die lig van die beskuldigde se persoonlike omstandighede en van die besondere omstandighede van die geval oorweeg word. Gesien wat in (3) en (4) hierbo uiteengesit is, en appellant se persoonlike omstandighede in ag genome, is ek van mening, nieteenstaande die feit dat die onwettige besit van 'n vuurwapen en ammunisie 'n ernstige oortreding is, dat 'n opgeskorte vonnis van 9 maande in dié geval voldoen aan die doelstellings van strafoplegging.

Die appèl slaag en die vonnis van 18 maande gevangenisstraf word gewysig om te lees:

"9 maande gevangenisstraf opgeskort vir vyf jaar op voorwaarde dat die beskuldigde nie skuldig bevind word aan 'n oortreding van art. 2 of art. 36 van Wet 75 van 1969 gepleeg gedurende die tydperk van opskorting nie".

O GALGUT

RABIE, HR) STEM SAAM
CILLIE, AR)